

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző:

László Zoltán

Cím:

Emlékezés Dumas Alexandre
budai és pesti látogatásaira

Forrás:

Magyar Távirati és Távközlési Rt.

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

81:84

Hely

Idő

"186"

Személy

RÉGI VILÁG

Emlékezés Dumas Alexandre budai és pesti látogatásaira

Ahogy most a windsori herceg és a keleti maharadság járják országunkat és a fővárost s népszerűsítik a nagyvilág előtt a magyar nevet, a budai fürdőket, történelmi emlékeket, a pesti látványosságokat, az utolérhetetlen természeti szépségeket, Balatont, Bakonyt, Hortobágyot, Tiszamentét, Mátrát, Vértest, Börzsönyt, Mecseket, a bográcsgulyást, halászlét, nyáron sült gárdát, a somlai, füredi, badacsonyi, csopaki, alsóörsi, paloznaki, egri, hegyaljai nektárt, a kisüsti barack- és meggypálinkát, a népies szötteket, a gyöngyös bokrétkát és pince-szereket, úgy jártak ide vagy nyolcvan év előtt hasonló célzattal az irodalom, művészet és tudomány fejedelmei. Már aligha emlékszik valaki is a Gróf Monte Christo szerzőjére, az idősebb Dumas Sándorra, aki bizony nem egyszer fordult meg Magyarországon a múlt évszázad hatvanas éveiben. Mi vonzotta a francia irodalomnak ezt a nagyságát hozzánk, azt csak lassu eljárással lehetett kinyomozni. Olaszországban éledgett

s onnét járt hozzánk Dumas père, mert reumás lábainak a Császárs- és a néhai Sárosfürdők vize igen jól tett, a Vogronics veszprémi éneklő kanonok uram csopaki borait pedig nagyon megkedvelte, a püsztai gulyást a kecskeméti határban, a halászlét meg pesti halászkoknál szerette meg, elvivén magával a receptjét a gallusok országába. De előbb letette a szakácsi próbát s kirándulások alkalmával bizony maga főzte magyar vendégeinek a gulyást és halpaprikást.

Ezek a fizikai hatások bizonyára nagyban hozzájárultak Dumas magyarbarátságához, de a szellemi vonzódás mégis csak nagyobb lehetett. Még annakidején a kitűnő s oly szerencsétlen, tragikus véget ért Nagy Miklóstól hallottam, hogy Dumas vele, Jókai-val, Keményvel, Deákkal és az idősb Andrassy Gyulával barátságban állott és jól ismerte a magyar irodalmat, amelynek hatása alól magát kivonni nem bírta. Különösen Petőfi, Arany és Kisfaludy Sándor műveit becsülte s fordította magának. Több

izben felolvasott Pesten s francia fordításban mutatott be egyet-mást magyar szemlénéből. 1866 őszén is sokáig tartózkodott nálunk, részben a Császárfürdőben, részben a pesti Aranyasban lakott, majd karácsony után Velencébe utazott, de onnét hamarosan visszatért. Ismét Petőfivel foglalkozott, barátai a fehér asztalnál prózában tolmácsolták a költeményeket, Dumas jegyzeteket csinált magának s aztán készítette el saját fordításait.

A „Falu végén kurta kocma...” szépségeitől nem tudott betelni s azt szószerint le kellett számára fordítani. Ezt a nehéz munkát Jókai Mór végezte el számára s a kitűnő francia regényíró éjjeleket töltött el a francia átültetéssel. Petőfi halhatatlan dala magyarul így hangzik:

Falu végén kurta kocma,
Oda rug ki a Szamosra,
Meg is látná magát benne,
Ha az éj nem közelegne.

Az éjszaka közeledik,
A világ lecsendesedik,
Pihen a komp, kikötötték,
Benne hallgat a sötétség.

De a kocma bezzeg hangos!
Munkálódik a cimbalmos,
A legények kurjongatnak,
Szinte reng belé az ablak.

— Kocsmárosné, aranyvirág,
Ide a legjobb borát,
Vén legyen, mint a nagyapám,
És tüzes, mint ifju babám.

Huzd rá cigány, huzd jobban,
Táncolnivaló kedvem van,
Eltáncolom a pénzemet,
Kitáncolom a lelkemet! —

Bekopognak az ablakon:
— Ne rugjatok olyan nagyon,
Azt üzeni az uraság,
Mert lefeküdt, alunni vágy.

— Ördög bujjék az uradba,
Te pedig menj a pokolba!
Huzd rá cigány, csak azért is,
Ha mindjárt az ingemért is! —

Mégint jönnek, kopogtatnak:
— Csenedesebben vigadjanak,
Isten áldja meg kenteket,
Szegény édesanyám beteg.

Feleletet egyik sem ad,
Kihörpentik boraikat,
Végét vetik a zenének,
S hazamennek a legények.

Dumas a címét franciául így adta meg:
Le Cabaret s mesteri fordítását itt közlöm:

*Un petit cabaret s'ouvre au bout du village,
Son dos touche au Samoché, et s'il ne faisait
noir,
Il pourrait dans son eau se mirer du rivage.
Aussi bien que dans un miroir.*

*Mais l'obscurité vient, tout se tait, tout
sommeille.
La nacelle est muette et s'amarre au pilier.
La nuit se fait partout, seul, le cabaret vielle
Et continue à babillier.*

*Instruments et danseurs font trembler la
chaumière,
Le Zibalmoché frappe en rude travailleur,
Les garçons vont criant: „Fleur d'or, belle
hôtelière!
Mont du vin et du meilleur.*

*Vieux comme mon grand-père et chaud
comme ma belle
Plus fort, bohémien! tu deviens négligent:
Dansons, quand je devrais, après la ritournelle,
Rester sans souffle et sans argent.”*

*Le bruit va redoublant: on frappe à la
fenêtre.
„Le seigneur s'est couché de bonne heure
aujourd'hui,
Je veut dormir, silence!” — „Au diable soit le
maître!
Et sont serviteur avec lui!*

*Plus fort, bohémien, et si l'argent s'épuise,
N'en sois point inquiet, car tu n'y perdras rien;
Pour danser, je vendrai tout jusqu'à ma
chemise”,*

Plus fort, plus fort bohémien!”

*Une seconde fois, on frappe à la fenêtre; ...
— Dieu-vous bénisse, dit une voix tristement:
Mais ma mère est bien mal, et vous pourriez
peut-être,*

Vous amuser moins bruyamment.

*Personne ne répond, mais la musique cesse,
Les verres sont vidés, plus de chants plus de
cris,
Ou souhaite tout bas le bonsoir à l'hôtesse,
Et chacun rentre en son logis.*

Ahogyan kinyomozható volt, Dumas az Arany-sasban, barátai és tisztelői körében felolvasta ezt a Petőfi-verset és nagy hatást ért el. Azon az emlékezetes estén igen sokan jöttek össze a Sasban s mint néhai Szűry Dénes atyai barátom mesélte el, ott jelen voltak: Jókai Mór, Nagy Miklós, Pákh Albert, Torkos László, Lutter Nándor, Jedlik Ányos, Irányi Dániel, Komócsy József, Károlyi István gróf, Heckenast Gusztáv, Szana Tamás, Vajda János, Gyulai Pál, Corzan-Avendano Gábor, Vaszary Kolos, Szász Károly, Gregus Ágost, Tóth Kálmán, Tolnay Lajos, Vadnay Károly, Szemere Miklós, Zichy Antal, a többi nevet elfelejtettem. Ezek közül már alig él valaki is, Kossuth Lajos levélben gratulált Dumasnak, amint hírét vette magyar fordításainak. Kár, hogy könyvalakban sehol nem találhatjuk Dumas magyar vonatkozású emlékezeit.

Dumas érdemes fordítása hálára kötelez bennünket, mert megtaláljuk benne a Petőfi gondolatmenetének hű felfogását és egyes részletekben a nagyon is sikerült párhuzamokat. Milyen nehéz munka lehetett, hiszen nem eredeti forrásból merített, hanem idegen prózából kellett Petőfi lelkivilágát és ihlettségét megértenie? De Dumas megértette.

Igy barátkoztak egykor franciák és magyarok, a nemzeti géniuszok ölelő karjai között. Nagy Miklósé az érdem, hogy megőrizte számunkra.

László Zoltán dr.